

Jaarstukken 2022

20-10-2023

3.6 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.6.1 Inleiding

De begroting vormt het financieel kader waarbinnen de gemeente haar doelstellingen realiseert. Tegenvallers en meevallers worden zo veel mogelijk verwerkt binnen de begroting. Niet altijd kunnen financiële tegenvallers opgevangen worden. Op zo'n moment is het van belang dat de gemeente beschikt over een buffer om onverwachte tegenvallers zodanig op te vangen dat de taken kunnen worden voortgezet. Deze buffer heet het weerstandsvermogen van de gemeente. Het gaat dan om risico's die niet zijn verzekerd of waarvoor geen voorziening is getroffen. De beoordeling van dit weerstandsvermogen geeft inzicht in de actuele financiële positie. In de nota reserves en voorzieningen, vastgesteld in oktober 2017, zijn nadere kaders gesteld aan het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit. Actualisering van het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit vindt jaarlijks plaats bij het opstellen van de jaarrekening en de begroting.

In deze paragraaf worden de bekende risico's beschreven en geclassificeerd naar kans dat ze zich voordoen en de financiële impact die het kan hebben. Het resultaat van deze inventarisatie wordt vergeleken met het beschikbare weerstandsvermogen. Uitkomst van deze vergelijking is dat het weerstandsvermogen iets gedaald is maar nog steeds uitstekend is.

Verder worden in deze paragraaf een aantal kengetallen, zoals uit de nieuwe BBV-voorschriften, opgenomen. Tenslotte worden definities en begrippen met betrekking tot weerstandsvermogen en risicobeheersing uiteengezet.

3.6.2 Doelstelling

Het ontwikkelen en uitvoeren van beleid is niet mogelijk zonder risico's aan te gaan. Het is wel noodzakelijk om bewust en verantwoord met de aanwezige risico's om te gaan. Een voldoende groot weerstandsvermogen is van belang om de uitvoering van het vastgestelde beleid te waarborgen en te voorkomen dat door tegenvallers de uitvoering van vastgestelde taken niet mogelijk is.

De incidentele en de structurele weerstandscapaciteit kunnen als volgt worden berekend:

Weerstandsvermogen Bedrag x € 1.000	Incidenteel	Structureel
Reserves		
Algemene reserve	2.000	-
Onbenutte belastingcapaciteit	-	3.342
Begrotingsruimte (resultaat jaarstukken 2022)	3.130	-
Post onvoorzien	-	25
Totaal	5.129	3.367

3.6.3 Risico's

Om het risicoprofiel van Ouder-Amstel te schetsen worden de belangrijkste op dit moment bekende en niet op een of andere wijze gedekte risico's gekwantificeerd.

Daarvoor dient te worden aangegeven hoe groot de kans is dat een bepaald risico zich zal voordoen. Tevens dient te worden bepaald hoe groot de financiële gevolgen kunnen zijn, als het risico zich inderdaad voordoet. De opstelling van een risicoprofiel is een momentopname. Er kunnen in de loop van de tijd nieuwe risico's ontstaan, die nu nog niet in de analyse zijn meegenomen. Daarnaast kunnen risico's in de toekomst anders worden ingeschat.

Bij de beoordeling van risico's zijn twee aspecten van belang: de kans dat een risico zich voordoet en de ernst van de schade als dat het geval is.

In onderstaand overzicht worden de verschillende risico's met hun financiële impact weergegeven.

Omschrijving risico's Bedrag x € 1.000	Begroting 2023	Jaarrekening 2022	Klasse	Kans %	Berekend risicobedrag
Incidentele risico's					
Open eindregelingen WMO	250	250	2	30%	75
Garantiestelling lening sportverenigingen	154	154	1	10%	15
Rampen en calamiteiten	2500	2500	1	10%	250
Ruimtelijke projecten	350	300	3	50%	150
Duo+	200	200	3	50%	100
Bodemverontreiniging	300	300	2	30%	90
ROM InWest	370	370	1	15%	56
Totaal Incidentele risico's	4.124	4.074			736
Structurele risico's					
Verbonden partijen	100	100	1	10%	10
Open eindregelingen Jeugdzorg	500	500	3	50%	250
Afvalstoffenheffing	67	67	3	50%	34
Totaal structurele risico's	667	667			294
Niet kwantificeerbare risico's					
Oekraïners en statushouders	pm	pm			pm
Gebiedsontwikkeling	pm	pm			pm
Bouwleges	pm	pm			pm

Omschrijving risico's Bedrag x € 1.000	Begroting 2023	Jaarrekening 2022	Klasse	Kans %	Berekend risicobedrag
Invoering omgevingswet	pm	pm			pm
Wet kwaliteitsborging voor het bouwen	pm	pm			pm
Planmatig onderhoud wijk Benning	pm	pm			pm
Gemeentefonds	pm	pm			pm
Inflatie	pm	pm			pm
Totaal niet kwantificeerbare risico's	-	-	-	-	-
Totaal risico's	4.791	4.741			1.029

Toelichting risico's

De hiervoor vermelde risico's zijn ten tijde van het opmaken van de begroting 2023 geactualiseerd en wederom voor de jaarrekening 2022 beoordeeld en waar nodig aangepast. Het gaat in deze paragraaf om de risico's welke kunnen voorkomen in de toekomst. De geactualiseerde risico's zijn hierna beschreven.

Open einderegelingen Wmo

Incidentele grote uitgaven kunnen vanzelfsprekend leiden tot overschrijding van het in de begroting opgenomen budget. Met name bij de kosten van woningaanpassingen zou dat om relatief grote bedragen kunnen gaan. Voor de berekening van het weerstandsvermogen gaan wij er vanuit dat er eens in de vijf jaar sprake kan zijn van een overschrijding van het beschikbare budget.

Er vloeien nieuwe tarieven voort bij de afronding van twee aanbestedingen (woningaanpassingen, begeleiding en dagbesteding) in 2023. Vanwege de inflatie verwachten wij een behoorlijke kostenstijging bij de overeenkomst ten behoeve van de woningaanpassingen. Daarnaast verwachten wij vanwege de inflatie van meerdere aanbieders/leveranciers verzoeken om de tarieven bij de lopende overeenkomsten van de maatwerkvoorzieningen met een hogere tarief te indexeren dan contractueel is afgesproken. Wij moeten als gemeente reële tarieven hanteren conform de *AMvB Reële prijs Wmo 2015*.

Momenteel kampt de uitvoeringsorganisatie Duo+ met wachtlijsten als het gaat om de Wmo meldingen. Met een inhaalslag worden de achterstanden weggewerkt. Vanwege de achterstand in de verwerking van de Wmo meldingen, is de prognose te laag ingeschat. Bij het prognosticeren is geprobeerd rekening te houden met de bovenstaande ontwikkelingen. Echter is het ingewikkeld omdat de uitgaven bij de Wmo voorzieningen variëren en het niet inzichtelijk gemaakt kan worden om welke Wmo voorzieningen het gaat in de werkvoorraad.

Het risicobedrag is € 250.000 (klasse 2, 30% kans, incidenteel (€ 75.000)).

Garantstelling leningen sportverenigingen

De gemeente heeft een gemeentegarantie verstrekt aan een sportvereniging. Deze garantie is verleend samen met hypothecaire garantstelling. De gemeente heeft daarmee een grotere zekerheid afgegeven aan derden voor het geval dat de vereniging in financiële problemen zou komen. De kans, dat dit gebeurt en dat de gemeente met financiële aanspraken te maken krijgt, is aanwezig maar klein.

Het risicobedrag is € 154.342 (klasse 1, kans 10%, incidenteel (€ 15.434)); naar aanleiding van de jaarstukken 2022 van de sportvereniging zal dit risico worden geactualiseerd.

Rampen en calamiteiten

Wanneer zich in de gemeente een ramp voordoet (bijvoorbeeld wateroverlast, stormschade, epidemieën, vliegtuigongelukken of uitval van nutsvoorzieningen), wordt een groot deel van de kosten door anderen, zoals verzekeringsmaatschappijen en de rijksoverheid, betaald. Dat laat onverlet dat de gemeente dan zelf ook te maken kan krijgen met omvangrijke kosten. Hiervoor is een bedrag van maximaal € 2.500.000 aangehouden.

Het risicobedrag is ingedeeld in klasse 1, kans 10%, met een onwaarschijnlijke kans van < 1 keer per 10 jaar; incidenteel (€ 250.000).

Risico ruimtelijke projecten

Er is een risico dat door gemeente gemaakte kosten, bij niet doorgaan van met name de kleinere inbreidingslocaties, ten laste van het resultaat van de gemeente komen. Kleinere projecten met hoge mate van onzekerheid worden ten laste van het resultaat gebracht binnen de begroting. De eventuele dekking die nog kan volgen uit deze projecten heeft weer een positief effect op het resultaat van dat jaar. Daar mag zonder anterieur contract echter niet vooruitlopend al rekening mee worden gehouden in de begroting. Om het risico op het resultaat in te perken wordt sinds 2021 sneller aangestuurd op contractuele afspraken over kostendekking door intentie en anterieure overeenkomsten. Er is echter nog sprake van doorloop van projecten waar dit niet alsnog geregeld kan worden of waar dit gesprek nog loopt.

Het risicobedrag dat niet gedekt wordt door toekomstige overeenkomsten is € 300.000.

Het risicobedrag is € 300.000, klasse 3, kans 50%, incidenteel, derhalve € 150.000.

Duo+

In de programmabegroting 2023 van Duo+ is een geactualiseerd overzicht van de geïnventariseerde risico's voor Duo+ opgenomen. Duo+ heeft geen weerstandsvermogen. Als zich er een risico voordoet wordt er een beroep gedaan op de DUO-gemeenten. Rekening houdend met een gemiddelde grote kans wordt het totale risico van Duo+ ingeschat op € 630.000.

Het risicobedrag voor onze gemeente betreft ons aandeel in het totale risico voor de drie gemeenten, dat aandeel ramen we op circa € 200.000, klasse 3, kans 50%, incidenteel, derhalve € 100.000.

Bodemverontreiniging

Gevalen van bodemverontreiniging laten zich moeilijk voorspellen. Als dergelijke gevallen zich voordoen, dan wordt van de gemeente een bijdrage in de noodzakelijke saneringskosten verwacht. Wij schatten in dat een dergelijke verontreiniging niet meer dan eens in de vijf à tien jaar voorkomt en dat de door de gemeente te betalen bijdrage in de saneringskosten dan ten hoogste € 300.000 zal bedragen.

Het risicobedrag is € 300.000, klasse 2, 30% kans, incidenteel, derhalve € 90.000.

ROM InWest

Voor ROM InWest (voorheen: Invest MRA) is aangegeven dat het voor 85% nominaal revolverend is bij extreem negatieve parameters. In het reguliere scenario zijn de onderliggende fondsen revolverend en komt het uitgeleende geld weer terug zodat het opnieuw beschikbaar komt. Hiervan uitgaand houden we rekening met een risico van 15% van € 370.000 (=€ 55.500). Het toegezegde bedrag is nog niet geheel gestort en wordt in delen opgevraagd tot het voornoemde maximum van € 370.000.

Het risicobedrag is maximaal € 370.000, risicoklasse 1, kans 10%, incidenteel, derhalve € 56.000.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in een aantal Verbonden partijen. Welke dat zijn, wordt aangegeven in de paragraaf Verbonden partijen. Over het algemeen is het risico van dergelijke deelnemingen beperkt. In verband met de mogelijkheid dat de gemeente op enig moment zal worden aangesproken om haar aandeel te leveren in een verlies van een gemeenschappelijke regeling, is in deze inventarisatie een bedrag van € 100.000 opgenomen. Daarbij gaan we uit van een zeer laag risico, derhalve geplaatst in klasse 1.

Het risicobedrag is € 100.000, klasse 1, kans 10%, structureel, derhalve € 10.000.

Open einderegelingen Jeugdzorg

Sinds de invoering van de Jeugdwet zien de gemeenten, ook Ouder-Amstel, zich geconfronteerd met financiële tekorten. Inmiddels is hier landelijk aandacht voor en is er onder meer een hervormingsagenda in voorbereiding. Deze agenda moet bijdragen aan het oplossen van de inhoudelijke en financiële knelpunten.

Verder wordt er regionaal gewerkt aan:

- Verbetering van de kwaliteit van het berichtenverkeer zodat er tijdig gesprekken plaatsvinden met aanbieders over wat er speelt en wat ze ondernemen om wachtlijsten tegen te gaan.
- Betere afstemming tussen gemeentes (waarmee zorg gezamenlijk wordt ingekocht) zodat er effectieve sturing komt op de signalen van aantallen/kosten die wel aanwezig zijn.

Omdat de jeugdzorg een zogeheten 'open einde' regeling is kan de jeugdzorg te maken krijgen met onvoorspelbare factoren die de instroom beïnvloeden. Zo is er onzekerheid rondom aantallen: een aantal aanbieders geeft nu al aan dat er wachtlijsten dreigen/dat ze hogere aantallen verwachten in 2024 dan afgesproken.

Fluctuaties in de instroom hebben een financieel effect en kunnen leiden tot tekorten. Dit risico is structureel aanwezig.

Het risicobedrag is € 500.000 (klasse 3, 50% kans, structureel (€ 250.000)).

Oekraïners en statushouders

Oekraïners

De opvang van de ontheemde Oekraïners legt een behoorlijke druk op het ambtelijke apparaat maar ook op het zorgveld zoals huisartsen en de scholen.

In het eerste kwartaal van 2022 is een opvanglocatie voor 46 vluchtelingen gerealiseerd in het voormalige pand van de Rabobank in het centrum van Ouderkerk aan de Amstel.

Daarnaast heeft in overleg met gemeente Amsterdam planvorming plaatsgevonden over de realisatie van circa 200 plekken in Entrada 700, een kantoorlocatie in Amsterdam-Duivendrecht welke ingrijpend wordt verbouwd. Hier zal naar verwachting de komende jaren gebruik van gemaakt kunnen worden. Op deze locatie worden naar verwachting tweede/derde kwartaal 2023 de 46 plekken van de Rabobank geïntegreerd. In december 2022 is begonnen met de verbouwing van het voormalig HvA gebouw aan de H.J.E. Wenckebachweg in Amsterdam-Duivendrecht. Streven is in 2023 met ingang van januari hier tijdelijk tot augustus nog eens 100 vluchtelingen uit Oekraïne en 150 asielzoekers te huisvesten. Hierna is het streven de 100 Oekraïners in Entrada te herhuisvesten. De asielzoekers worden door het COA op een andere locatie ondergebracht.

Kinderen moeten uiteraard onderwijs krijgen en hiervoor zijn taalklassen nodig en opvang voor kinderen jonger dan 4 jaar. Deze faciliteiten zijn nog niet beschikbaar in onze gemeente. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van faciliteiten in de regio waar ook een grote druk op ligt. Met name het vinden van personeel en huisvesting is een knelpunt. De verwachting is dat ook het gebruik van leerlingvervoer gaat stijgen. Ook hier spelen capaciteitsproblemen met het bemensen van het vervoer.

Er is nog niets bekend tot wanneer de beschikbare leefgelden uiteindelijk vanuit het Rijk verstrekt gaan worden. Wellicht dat op termijn meer aanvraag gedaan wordt op de bijstand of dat er extra claims komen voor schuldhulpverlening. Binnen Ouder-Amstel is er een registratie voor wat betreft het leefgeld.

Tot nu toe is met de huidige taakstelling dit financieel uitvoerbaar gebleken. Bij een grotere taakstelling of het verzorgen van meer opvang zijn de grootste risico's onvoldoende ambtenaren voor de uitvoering, onderwijspersoneel en zorgpersoneel. De dekking met de gelden vanuit het Rijk lijkt voldoende te zijn maar ook dit is nog niet gegarandeerd. Met het project huisvesting in Entrada en de H.J.E. Wenckebachweg zitten we ruim boven onze taakstelling. Voor alle locaties is overigens een sluitende exploitatiebegroting opgesteld en voor de nog te openen locaties vindt momenteel nog finale afstemming met de twee financiers (COA en ministerie Justitie en Veiligheid) plaats. Als de financiers niet dekkend uitkeren of de plekken niet 100% bezet zijn heeft dit financiële consequenties. In de afzonderlijke begrotingen is een post onvoorzien van circa 5% tot 10% opgenomen voor de opvang van dergelijke risico's.

Statushouders

De versnelde instroom van statushouders gaat mogelijk ook een extra druk leggen op bijvoorbeeld de bijzondere bijstand, leerlingvervoer, jeugdzorg, maar ook op onze medewerkers en die van de gecontracteerde ondersteuning van onze partners. In 2022 is gebruik gemaakt van de Hotel Accommodatie Regeling (HAR) voor de tijdelijke huisvesting van statushouders. De verwachting is dat na afloop van deze regeling in 2023 alle statushouders een structurele plek in de gemeente hebben gekregen.

Asielzoekers

De zorgen over de opvang van asielzoekers blijven onverminderd groot. Door een tekort aan opvangplekken en aan menskracht bij betrokken uitvoeringsorganisaties, blijft de situatie in Ter Apel uiterst moeilijk. De VNG doet daarom een dringend beroep op alle gemeenten om, mede vanuit onderlinge solidariteit tussen gemeenten, mee te werken aan verschillende oplossingen. Ouder-Amstel zal, zoals eerder genoemd, vanuit die invalshoek in 2023 tijdelijk 150 asielzoekers huisvesten, waarbij nog een optie is om additioneel nog 100 asielzoekers extra te huisvesten, na evaluatie van de eerste groep van 150 asielzoekers.

Risico gebiedsontwikkeling

Door de gemeenteraad is besloten om de risico's van de gebiedsontwikkeling af te dekken door middel van een specifieke bestemmingsreserve (de reserve gebiedsontwikkeling). Deze reserve wordt ingezet voor zover er een realistische verwachting van kostenverhaal is. De grens hiervoor is gesteld op minimaal 70%. Op het moment dat zekerheid bestaat dat een groter deel van de kosten niet verhaald kan worden zijn deze meegenomen in de begroting. Hierdoor is dit risico gezet op p.m..

Bouwleges

De raming voor de bouwleges is gebaseerd op de best mogelijke prognose van het te verwachten bouwvolume over de jaren. Dit zijn gegevens die met de nodige voorzichtigheid behandeld moeten worden. De voortgang van deze projecten is afhankelijk van derden en moeilijk te voorspellen of te beheersen. In 2022 is dit ook gebeurd en in de bestuursrapportage zijn de te verwachten inkomsten sterk afgeraamd. Een deel hiervan is doorgeschoven naar 2023. Dit laat zien dat tussentijds goed wordt gemonitord en dat tegenvallers in het ene jaar een meevaller kunnen worden in een ander jaar. De nieuwe wetgeving (zie hieronder) is uitgesteld, zodat deze geen impact had in 2022.

Invoering Omgevingswet

In januari 2024 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking. De bedoeling van de nieuwe wet is om de diverse regelgeving voor ruimtelijke plannen in één wet te integreren. Sneller, eenvoudiger en meer ruimte voor initiatief zijn de kernwaarden van de nieuwe Omgevingswet. De impact van deze wet op de gemeentelijke organisatie, de werkprocessen en de begroting is groot, maar is nog niet goed te kwantificeren.

Vanuit de VNG (bron: <https://vng.nl/files/vng/publicaties/2018/20180321-invoering-omgevingswet.pdf>) is een handreiking om de financiële consequenties van de invoering van de Omgevingswet in beeld te brengen. Dit zijn echter grove inschattingen, die onder meer afhankelijk zijn van het ambitieniveau van de gemeente, lopende verandertrajecten, waarop aangehaakt kan worden en gemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Volgens deze handreiking zijn de gemiddelde kosten voor een kleinere gemeente naar verwachting zo'n € 1,2 miljoen voor de periode tot 2024. In de begroting tot en met 2024 is een gemiddeld bedrag van bijna € 200.000 jaarlijks geraamd. Dat is ruim onder de indicatie van de VNG. En daarmee bestaat er een risico dat komend jaar duidelijk wordt dat er onoverkoombare kosten zijn, welke we in het invoeringstraject Omgevingswet mee te maken krijgen.

We streven in het invoeringstraject Omgevingswet om hier zo pragmatisch mogelijk mee om te gaan en de kosten hiervan, in de lijn van de geraamde budgetten te leiden. Of dat mogelijk is zal komend jaar meer duidelijk worden.

Het risicobedrag is p.m..

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

Op 14 mei 2019 nam de Eerste Kamer de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen aan. Deze wet regelt de invoering van een nieuw stelsel van kwaliteitsborging voor het bouwen. Hiermee wordt de positie van de particuliere en de zakelijke bouwconsument versterkt. Door de toenemende complexiteit in de bouw werd herziening van het huidige stelsel van kwaliteitsborging noodzakelijk geacht. Hiermee wordt de relatie tussen de opdrachtgever, de bouwconsument, en de bouwende partijen evenwichtiger. Voor de gemeente vervalt grotendeels de technisch-inhoudelijke toetsing aan het Bouwbesluit

en komt er een aantal voornamelijk administratieve taken bij, zoals de controle of het juiste instrument voor kwaliteitsborging is toegepast en een controle of er sprake is van een erkende kwaliteitsborger. De inwerkingtreding van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen staat gelijktijdig met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vooralsnog gepland voor 2024. De invoering van de wet geldt niet gelijk voor alle bouwwerken, invoering vindt plaats in fases. Toezicht (gedeeltelijk) en handhaving op deze werken blijven bij de overheid. Eén en ander heeft mogelijk gevolgen voor de legesopbrengsten en de personele capaciteit. De exacte gevolgen zijn nu nog niet geheel duidelijk.

Het risicobedrag is p.m..

Planmatig onderhoud wijk Benning

In de wijk Benning is groot onderhoud door middel van ophoging van de gehele openbare ruimte nodig. Er wordt een onderzoek uitgevoerd waarna halverwege 2023 duidelijk is welke mogelijkheden er zijn tot integrale ophoging van Benning. Tot die tijd wordt Benning met dagelijks onderhoud onderhouden. Er is in Benning een ontwikkeling te zien van stijgende uitgaven dagelijks onderhoud. Deze worden gedekt uit de budgetten dagelijks onderhoud wegen en riolering. Als de begroting ontoereikend is voor dagelijks onderhoud wordt dit gemeld via de bestuursrapportage.

De kosten voor de uitvoering van de integrale ophoging zijn nog niet opgenomen in de begroting. De uitvoering van de maatregelen in de openbare ruimte zijn afhankelijk van de uitkomsten van de onderzoeken. Op basis van kengetallen kan een grove schatting worden gegeven. Het gaat dan om het ophogen en opnieuw inrichten van de gehele openbare ruimte (wegen, openbaar groen, openbare verlichting, speelplekken en ongefundeerde riolering) in Benning. Deze kosten zijn niet voorzien in de reserve openbare ruimte en hebben mogelijk effect op de reserve en een eventuele verhoging van de reserve.

De schatting is dat de uitvoeringskosten voor het volledig ophogen van de wijk zullen liggen tussen € 14.000.000 en € 20.000.000 afhankelijk van de gekozen maatregelen en meekoppelkansen. Daarnaast moet rekening gehouden worden met 15% Voorbereiding Administratie en Toezicht kosten bovenop de genoemde bedragen.

Gemeentefonds

De algemene uitkering is steeds een berekening gebaseerd op een momentopname. Er zijn geluiden dat in het BZK model, welke gebruikt wordt voor het berekenen van de algemene uitkering de WOZ-waarden niet correct zijn opgenomen. Dit zou als effect geven dat de uitkering te hoog is berekend. Voor de gemeente Ouder-Amstel zou dit een risico kunnen zijn van een lagere opbrengst van circa € 100.000 - € 150.000 structureel. In de decembercirculaire 2022 zijn de WOZ waarden aangepast; de verwerking van de uitkomsten hiervan op de algemene uitkering in de diverse begrotingsjaren, vindt in de eerste bestuursrapportage 2023 plaats.

Herijking gemeentefonds

Met ingang van 1 januari 2023 is de nieuwe verdeling van de algemene uitkering ingevoerd. De uitkomsten hiervan zijn voor Ouder-Amstel positief, we zijn een voordeelgemeente. Het model is nog niet geheel af, deze zal continu nog aanpassingen vergen. De nieuwe verdeling van het gemeentefonds zal begin 2025 nog geëvalueerd worden. Er is afgesproken dat gemeenten vooralsnog gecompenseerd worden voor het voor- dan wel nadeel, welke hoger is dan het afgesproken ingroeipad. De uitkomsten van de evaluatie van de nieuwe verdeling kan van invloed zijn op de omvang van de algemene uitkering. Daarnaast zijn er de grote maatschappelijke opgaven zoals

de woningnood, klimaatverandering en de energietransitie die spelen. Ook is er onzekerheid over de terugval van het gemeentefonds vanaf 2026 en volgende jaren. De vooruitzichten zijn somber, het ontbreekt aan helder meerjarenperspectief vanuit de overheid op de bekostiging van die opgaven.

Dat maakt dat er een risico is maar qua omvang is deze nu nog niet te duiden.

Inflatie

In Nederland hebben we momenteel te maken met een aanzienlijke inflatie welke we op korte termijn nog niet beteugeld zien. Bij het opstellen van de begroting 2023 is een raming gemaakt van het benodigd budget ter indexatie van de budgetten. Daar de ontwikkelingen zich snel opvolgen verwachten we dat dat budget waarschijnlijk niet afdoende zal zijn. In hoeverre er aanvullend budget nodig is en in hoeverre we door een verhoging van de algemene uitkering hierin worden tegemoet gekomen, is nu onbekend. Dat we een risico lopen is duidelijk, echter de omvang is nu nog onbekend en daarmee ramen we deze als p.m.

3.6.4 Weerstandsvermogen

Beoordeling weerstandsvermogen

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient de beschikbare weerstandscapaciteit te worden afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit. Omdat er bijna nooit sprake is van het gelijktijdig optreden van alle risico's achten wij een gemiddeld dekkingpercentage van 90% voldoende.

Structurele risico's en weerstandscapaciteit

De structurele risico's worden bij het berekenen van de ratio van het weerstandsvermogen omgerekend naar een eenmalig bedrag. Hiervoor wordt conform de werkwijze van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) een factor gehanteerd van 2,5. Dit wil zeggen dat de structurele risicoposten voor 2,5 maal hun waarde meetellen. Vanzelfsprekend wordt ook de structurele weerstandscapaciteit met een factor 2,5 vermenigvuldigd om de juiste berekening te maken.

De ratio weerstandsvermogen wordt hiermee als volgt berekend:

Ratio weerstandsvermogen =

Beschikbare weerstandscapaciteit (incidenteel en structureel x 2,5)

Benodigde weerstandscapaciteit (=uitkomst risico-analyse)

Weerstandscapaciteit Bedrag x € 1.000	Benodigd	Beschikbaar	Ratio
Incidentele risico's	736	5.129	
Structurele risico's (*2,5)	734	3.367	
Subtotaal	1.470	8.496	
Kans op gelijktijdig voorkomen	90%		
Totaal weerstandscapaciteit	1.323	8.496	6,42

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, maken wij gebruik van onderstaande waarderingstabel, die in samenwerking tussen de Universiteit Twente en het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) is opgesteld.

Ratio weerstandsvermogen	Waardering weerstandsvermogen
> 2,0	Uitstekend
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Slecht

Getuige de waarderingstabel is de ratio weerstandsvermogen van onze gemeente uitstekend.

3.6.5 Financiële kengetallen

Deugdelijke en transparante jaarstukken zijn in het belang van de horizontale controle door Provinciale Staten en de Raad op de financiële positie van de gemeente. Daarnaast bestaat onder raadsleden behoefte aan inzicht in de financiële sturingsruimte en financiële positie. In de afgelopen jaren zijn verschillende wijzigingen doorgevoerd met als doel de horizontale verantwoording en het verticale toezicht te versterken door de financiële informatie inzichtelijker en transparanter te maken.

Het opnemen van kengetallen in de jaarstukken past in het streven naar meer transparantie. Daarmee wordt beoogd de Raad in staat te stellen gemakkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie en de baten en de lasten van de gemeente. De kengetallen vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die de raad in zijn beoordeling van de financiële positie moet betrekken om een verantwoord oordeel te kunnen geven. Zij leveren daarmee ook een bijdrage aan hun kaderstellende en controlerende rol.

Kengetallen ter ondersteuning van de beoordeling van de financiële positie

Kengetallen zijn getallen, die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de jaarstukken of de balans en die kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een gemeente. Deze kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. De kengetallen worden gezamenlijk opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat deze paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. De genoemde kengetallen en de plaats in de jaarstukken helpen de raadsleden bij het verkrijgen van verantwoord inzicht in – en het beoordelen van de financiële positie.

Hoe de kengetallen in relatie tot de financiële positie moeten worden beoordeeld is voorbehouden aan het horizontale controle- en verantwoordingsproces van de betrokken gemeente. Met het oog daarop wordt voorgeschreven dat het college van burgemeester en wethouders in de begroting en jaarstukken een beoordeling geeft van de kengetallen in hun onderlinge verhouding in relatie tot de financiële positie. Het gebruik van kengetallen heeft geen functie als normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht door de Provincies of het Rijk. Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of een gemeente over voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten. De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans.

Financiële kengetallen 2022	Niet voldoende	Matig	Voldoende
Netto schuldquote (exclusief verstrekte leningen)			
Netto schuldquote (inclusief verstrekte leningen)			
Solvabiliteitsratio			
Grondexploitatie			
Structurele exploitatieruimte			
Belastingcapaciteit meerpersoonshuishouden t.o.v. landelijk gemiddelde			
OZB belastingcapaciteit meerpersoonshuishouden t.o.v. artikel 12 norm			

Hieronder wordt per kengetal weergegeven welke verhouding wordt uitgedrukt.

Netto schuldquote en netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

De volgende tabel geeft inzicht in de druk van rentelasten en aflossingen op de gemeentelijke exploitatie.

Netto schuldquote	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Netto schuldquote (excl. verstrekte leningen)	-18,1%	-9,1%	-17,1%
Netto schuldquote (incl. verstrekte leningen)	-18,1%	-8,4%	-17,2%

Mede omdat Ouder-Amstel geen vaste schulden heeft en ook geen leningen, zijn de exploitatiebaten en de financiële bezittingen voldoende om alle financiële schulden en verplichtingen te voldoen. Dit komt tot uiting in het negatieve kengetal. Beide netto-schuldquotes 2022 zijn voldoende.

In de VNG-uitgave "Houdbare Gemeentefinanciën" is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan de jaaromzet (< 100%) dit als voldoende kan worden bestempeld tussen 100% en 130% als matig en boven 130% als onvoldoende.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Solvabiliteitsratio	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Solvabiliteitsratio	30,7%	49,0%	43,3%

Wanneer de helft of meer van het totaal vermogen uit eigen vermogen bestaat, dan is een gemeente voldoende solvabel. Is het kengetal voor solvabiliteit kleiner dan 30%, dan is er veel vreemd vermogen aanwezig en wordt dat als onvoldoende beoordeeld.

De solvabiliteitsratio 2022 is matig.

Grondexploitatie

Ouder-Amstel heeft in 2022 geen grondexploitaties.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de Onroerende Zaakbelasting (OZB).

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat de structurele baten en structurele lasten met elkaar worden vergeleken. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De kengetallen moeten daarbij in samenhang worden gezien. Wanneer bijvoorbeeld de grondexploitatie niet bijdraagt om de schuldpositie te verminderen en de structurele exploitatieruimte negatief is, geeft het kengetal belastingcapaciteit inzicht in de mogelijkheid tot hogere baten.

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Structurele exploitatieruimte	-0,5%	2,0%	3,3%

In het financieel toezicht wordt de begroting van een gemeente langs de lat gelegd die geldt voor artikel 12 gemeenten. Voor het bedrag voor onvoorzien bij artikel 12 gemeenten wordt uitgegaan van de vuistregel, die ook de Commissie BBV acceptabel vindt. Die vuistregel is 0,6% van de som van de uitkering Gemeentefonds Algemene Uitkering (AU) plus integratie- en decentralisatie uitkeringen) en de OZB-capaciteit.

Een gemeente zou in de begroting dit bedrag aan ruimte moeten ramen om structurele tegenvallers op te kunnen vangen. Wij zetten de structurele ratio af tegen de genoemde 0,6%.

De structurele exploitatieruimte in 2022 is 3,2% en kan dus als voldoende worden aangemerkt.

De normering is als volgt:

Normering	Beschrijving
Voldoende	Structureel ratio > 0,6%
Matig	Structureel ratio tussen > 0% - 0,6%
Onvoldoende	Structureel ratio < 0%

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een financiële tegenvaller kan worden opgevangen en of er ruimte is voor nieuw beleid.

De belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde geeft inzicht in de mate waarin de tarieven in Ouder-Amstel afwijken van het landelijk gemiddelde. De belastingcapaciteit voor 2022 wordt afgezet tegen de meest recente informatie omtrent het landelijk gemiddelde, in casu het landelijk gemiddelde over 2022. Gemeente Ouder-Amstel heeft zelf een norm bepaald om de belastingcapaciteit te kunnen beoordelen. Een onvoldoende bij deze norm geeft aan dat de woonlasten in Ouder-Amstel hoger zijn dan het landelijke gemiddelde. Op voorstel van de stuurgroep die is ingesteld naar aanleiding van het advies door de Commissie vernieuwing BBV, is ervoor gekozen om de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven. Een gemiddelde geeft meer inzicht in de betekenis van de belastingcapaciteit voor de financiële positie dan wanneer het gerelateerd wordt aan een maximaal te heffen tarief. De gemiddelde belastingcapaciteit wordt ook onderling door gemeenten gebruikt om lasten te vergelijken en inzicht te hebben in de lokale tarieven van omliggende gemeenten.

De belastingcapaciteit ten opzichte van de zgn. artikel 12 norm geeft de ruimte weer tussen het feitelijke OZB-tarief versus het OZB-tarief die een gemeente in rekening brengt indien deze in aanmerking komt voor een aanvullende uitkering uit het gemeentefonds, uitgedrukt in OZB-opbrengst. Er bestaat geen maximum voor het tarief voor OZB.

Belastingcapaciteit	Rekening 2020	Rekening 2021	Rekening 2022
Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	874	892	934
Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin	777	811	904
Belastingcapaciteit meerpersoonshuishoudens t.o.v. landelijk gemiddelde	112%	110%	103%

Landelijke Normering

Er is geen landelijke normering bekend. Wij stellen voor om als referentie norm 100% te hanteren. Voor Ouder-Amstel is de beoordeling:

Normering	Beschrijving
Voldoende	% belastingcapaciteit < 100%
Matig	% belastingcapaciteit tussen 100% - 110%
Onvoldoende	% belastingcapaciteit > 110%

Onbenutte OZB-capaciteit woningen

Om te bepalen hoe hoog de onbenutte belastingcapaciteit voor woningen is, wordt de geraamde opbrengst van de Onroerende Zaakbelastingen woningen vergeleken met de opbrengst die minimaal gegenereerd zou moeten worden om voor de artikel 12-status in aanmerking te komen.

In de artikel 12-normering wordt 0,1729% als gewogen gemiddeld ozb-tarief genomen in meicirculaire 2022. Voor Ouder-Amstel is het tarief voor 2022 0,0693%. Het verschil van 0,1036% geeft dan ook de onbenutte belastingcapaciteit woningen weer. Als dit percentage wordt toegepast op de WOZ-waarde van woningen in de gemeente (3.226.000.000) en de uitkomst daarvan vervolgens vergelijken met de in de begroting geraamde opbrengst in 2022, geeft dat aan dat de gemeente nog een onbenutte belastingcapaciteit woningen heeft van € 3.342.000.

3.6.6 Definities en begrippen

De belangrijkste definities en begrippen in deze paragraaf zijn:

Risico's

Risico is de onzekerheid, dat zich een gebeurtenis voordoet met positieve of negatieve (financiële) effecten. In het kader van het weerstandsvermogen zijn over het algemeen voornamelijk eventuele negatieve financiële effecten van belang. Een uitzondering daarop zou bijvoorbeeld de mogelijke positieve afronding van de exploitatie van één of meer projecten kunnen zijn.

Rubricering van risico's

Risico's kunnen ingedeeld worden naar kans op het voorkomen van het risico en het verwachte financiële gevolg als het zich voordoet. Deze indeling geeft richting aan de benodigde actie die hier bij hoort. Dat kan in het volgende overzicht worden samengevat.

Kans op een risico	Financieel gevolg	Benodigde actie
Klein	Klein	Geen
Klein	Groot	Bijzondere aandacht
Groot	Klein	Frequentie verlagen
Groot	Groot	Vermijden

Kleine kans op een kleine schade

Deze risico's kunnen relatief eenvoudig uit de lopende exploitatie worden gedekt. Het instellen van voorzieningen of het afsluiten van een verzekering is in de meeste gevallen niet rendabel.

Kleine kans op een grote schade

Doordat deze risico's met een lage frequentie voorkomen, zijn ze moeilijk te voorspellen. Het is belangrijk voor deze risico's middelen te reserveren teneinde de continuïteit van de bedrijfsvoering te waarborgen.

Grote kans op een kleine schade

De impact van deze risico's is niet groot. Probleem is echter dat deze risico's zich relatief frequent voordoen. Om het risicoprofiel van de gemeente te verbeteren is het bij deze categorie dan ook zaak de frequentie van deze risico's te verlagen.

Grote kans op een grote schade

Allereerst moet getracht worden deze risico's te vermijden. Risico's uit deze categorie doen zich vrijwel zeker voor en zijn bijna meer een zekerheid dan een risico. Het verdient dan ook aanbeveling deze risico's zo veel mogelijk af te dekken middels het instellen van een voorziening. Dan moet het risico wel goed te kwantificeren zijn, want de omvang van een voorziening moet altijd overeenkomstig de onderliggende verplichting zijn. Deze risico's zijn bijna niet te verzekeren, omdat er waarschijnlijk geen verzekeraar te vinden zal zijn, die het risico wil overnemen tegen een aanvaardbare premie.

Positieve risico's

Behalve dat risico's de continuïteit van de organisatie bedreigen, is het ook mogelijk dat er door het nemen van risico's kans op winst ontstaat, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van projecten. Ook kunnen zich bijvoorbeeld meevallers met betrekking tot de uitkeringen uit het Gemeentefonds voordoen. Aangezien dergelijke meevallers

niet zeker zijn, mogen deze niet meegenomen worden in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Kans op het optreden van een risico

Zodra bepaald is waar risico's worden gelopen, moet worden vastgesteld hoe groot de kans is dat de verschillende risico's zich zullen voordoen.

Klasse	Kans	Frequentie	Risico kans
1	Onwaarschijnlijk	< 1 keer per 10 jaar	10%
2	Mogelijk	1 keer per 5 - 10 jaar	30%
3	Komt geregeld voor	1 keer per 2 - 5 jaar	50%
4	Waarschijnlijk	1 keer per 1 - 2 jaar	70%
5	Vrijwel zeker	> 1 keer per jaar	90%

Omdat de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet slechts globaal aan te geven is, is bij de bepaling van de gemiddelde risicokans gerekend met een variatiebreedte van 20%. Het financiële gevolg van een risico wordt bepaald door de gemiddelde risicokans te vermenigvuldigen met het maximale risicobedrag. Op die manier wordt het mogelijk een op de actuele risico's gefundeerde vergelijking op te stellen tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit

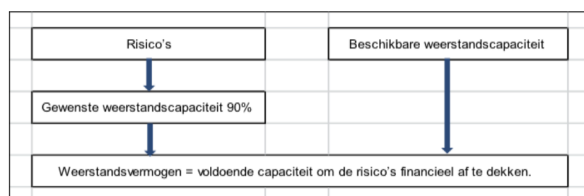
Dit omvat alle middelen, waarover de gemeente kan beschikken om eventuele financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid aangepast behoeft te worden. De weerstandscapaciteit kent een incidenteel en een structureel deel.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de verwachte financiële gevolgen van de benoemde niet op andere wijze gedekte risico's.

Berekening beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de relatie gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en daarbij gewenste weerstandscapaciteit enerzijds en de beschikbare weerstandscapaciteit anderzijds. De relatie tussen beiden wordt in onderstaand figuur weergegeven.

De beschikbare weerstandscapaciteit kan in principe uit vijf elementen bestaan:

- Reserves,
- Onbenutte inkomstenbronnen,
- Begrotingsruimte,
- Bezuinigingsmogelijkheden,
- Onvoorzien.

Van deze elementen vormen de reserves de incidentele weerstandscapaciteit. De overige elementen maken deel uit van de structurele weerstandscapaciteit.

In de jaarstukken blijven de bezuinigingsmogelijkheden voor de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit buiten beschouwing.

Reserves

Voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn de beschikbare reserves van belang. Voor de algemene reserves in Ouder-Amstel zijn dat de algemene dekkingsreserve, de algemene reserve niet vrij besteedbaar en de algemene reserve vrij besteedbaar.

Onbenutte inkomstenbronnen

De onbenutte inkomstenbronnen bestaan voornamelijk uit onbenutte belastingcapaciteit. Er is eigenlijk alleen bij de onroerendezaakbelastingen sprake van onbenutte belastingcapaciteit omdat voor het rioolrecht en de afvalstoffenheffing in Ouder-Amstel wordt uitgegaan van volledige kostendekking en de overige heffingen in de gemeente relatief gering van omvang zijn. Om te bepalen hoe hoog deze onbenutte belastingcapaciteit is, wordt de geraamde opbrengst van de Onroerende Zaakbelastingen vergeleken met de opbrengst die minimaal gegenereerd zou moeten worden om voor de artikel 12-status in aanmerking te komen. De Financiële Verhoudingswet (Fvw) bepaalt namelijk dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald redelijk peil moeten hebben, om in aanmerking te kunnen komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 van deze wet.

Begrotingsruimte

Een eventueel positieve meerjarenraming draagt bij aan de weerstandscapaciteit.

Onvoorzien

De omvang van de post onvoorzien is lastig te ramen. De post onvoorzien is bepaald op € 25.000. Dit bedrag is ook opgenomen in de begroting 2022. Omdat de omvang van deze post in de meerjarenbegroting constant wordt verondersteld, wordt de post onvoorzien tot de structurele weerstandscapaciteit gerekend.